

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Анотація. Актуальність теми визначається важливістю інноваційного розвитку для суб'єктів господарювання в умовах бурхливих змін зовнішнього середовища. В статті виявлено передумови та зміст трансформації парадигми інноваційного розвитку підприємницької діяльності внаслідок поширення COVID-19. Визначено та систематизовано внесок інших авторів у теорію інновацій та трансформацію парадигми інноваційного розвитку підприємницької діяльності.

Ключові слова: підприємницька діяльність; інноваційний розвиток; пандемія

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN A PANDEMIC CONDITION

Abstract: The relevance of the topic is determined by the importance of innovative development for businesses in the face of rapid changes in the environment. The article reveals the preconditions and content of the transformation of the paradigm of innovative business development due to the spread of COVID-19. The contribution of other authors to the theory of innovations and transformation of the paradigm of innovative development of entrepreneurial activity is determined and systematized.

Keywords: entrepreneurial activity; innovative development; pandemic

В даний час у світовій економіці виникає потреба у формуванні теоретико-методологічної бази інноваційних змін бізнес-процесів в економічних системах, особливо на рівні підприємства. При такому інтенсивному розвитку впровадження інновацій та досягнення реальних змін за короткий проміжок часу стає домінуючою тенденцією. Зважаючи на розвиток глобалізації, необхідно враховувати особливості рівня управління, спеціалізації підприємств, умов їх функціонування на цільових ринках, стратегічних пріоритетів розвитку, ресурсних можливостей. Загалом в економічній теорії впровадження інновацій в умовах динамічних змін навколишнього середовища сприяє кращому розвитку підприємств у найкоротші терміни.

Парадигма інноваційного розвитку підприємницької діяльності в умовах пандемії істотно змінилася. Поштовхом до цього стали аномальні трансформаційні зміни на більшості світових ринків, які вимагали системного розгляду їх учасників. Значні зрушення в глобальних ланцюгах поставок відбувалися і раніше, але вони носили еволюційний характер, тоді як зміни через поширення COVID-19 у всьому світі призвели до майже революційних змін. Слід зазначити, що ці зміни найбільш суттєво вплинули на підприємства сфери послуг. Ці ринки стали більш вразливими до несподіваних форс-мажорних обставин, пов'язаних із пандемією COVID-19. На деяких ринках транспортно-логістичних послуг зміни призвели до найбільших змін [1]. Значно постраждав ринок авіаційних вантажних перевезень. В умовах інноваційних змін світової економіки трансформується роль окремих її учасників, і авіаперевізники не є винятком.

Варто зазначити, що в даний час переважна більшість традиційних авіаперевізників виконує лише функції транспортування вантажів з аеропорту в аеропорт, не виконуючи жодних додаткових функцій, що цілком виправдано. Зазвичай при структуруванні ринку авіаперевезень традиційні авіакомпанії та лоукостери виділяють як два полюси розвитку, що не зовсім вірно. Крім того, така градація здійснюється за принципом формування маршрутної мережі, що також не зовсім коректно. Як справедливо зазначають Кук і Гудвін (2008), хоча структура маршруту є важливим стратегічним вибором, вона є лише одним із елементів бізнес-моделі авіакомпанії, і тому існує потреба у всебічному аналізі бізнес-моделей авіаперевізників як частини стратегічного управління їхньою діяльністю. Кількісна оцінка глобальної повітряної мережі – надзвичайно складне і нетривіальне завдання. Якісний аналіз, кластеризація та сценарне моделювання глобальної повітряно-транспортної системи дозволяє: визначити її вразливі елементи за різних умов експлуатації [2], визначити периферійність до 95% вузлів авіатранспортної мережі [3], сформувати імітаційну модель для

вивчення реконструкції повітряної мережі з використанням парадигми багатошарової структури [4], щоб зрозуміти ефективність перспективних повітряних мереж.

Значна частка спільного обслуговування вантажопотоків із залученням пасажирських літаків була характерною для ринку повітряних перевезень. За останні півтора роки відбулося різке відокремлення цих потоків, що було вимушеним кроком. Найбільше постраждали авіаперевізники, які були орієнтовані на задоволення потреб вантажної клієнтури саме за рахунок переважувальних можливостей пасажирських літаків. З іншого боку, дефіцит транспортних потужностей призвів до значного підвищення тарифів, що вигідно для авіаперевізників і дозволило відкривати нові суто вантажні рейси. Трансформаційні процеси на цих ринках тривають, незважаючи на те, що світ зміг частково адаптуватися до викликів, викликаних поширенням COVID-19. Інноваційний розвиток підприємств на авіаційних ринках значно сповільнився, оскільки авіаперевізники, особливо в першу хвилю пандемії COVID-19, були змушені активізувати критичну підтримку основних видів діяльності. Проте слід зазначити, що ті авіакомпанії, які спочатку мали високий рівень фінансової стабільності та забезпечували підтримання власних вантажопотоків на суто вантажних літаках, навіть виграли від цієї ситуації, враховуючи дефіцит потужностей та достатнє підвищення загальних ринкових тарифів. Це один із парадоксів розвитку авіаційних ринків.

Інші транспортні та логістичні ринки значно менше постраждали від поширення COVID-19 через розділення вантажних і пасажирських потоків у більшості видів транспорту. Однак на цих ринках також сповільнився інноваційний розвиток підприємств, що слід визнати як тимчасову тенденцію, і це не стосується провідних компаній, які все ще намагаються виграти конкуренцію, використовуючи інноваційні переваги.

Таким чином, виявлено необхідність формування теоретико-методологічних основ інноваційних змін бізнес-процесів в економічних системах, особливо на рівні підприємства. Систематизація інноваційних теорій і концепцій дозволяє стверджувати, що сучасні методологічні принципи вказують на те, що твердження про проривні винаходи, які пропонують переважно незалежні винахідники, є актуальними, а їх впровадження має більше перспектив в середовищі малого та середнього бізнесу. Глобалізаційні зміни мають значний вплив на інновації та винаходи, які формують основу для диференціації, а вибір визначається конкурентним середовищем окремих ринків. Як доповнення до реактивних інновацій при розробці вдосконаленого набору додатків та інструментів інноваційних груп підприємств можна додати підвищення прибутковості та збільшення оборотності, а як інструменти для цієї групи - механізми взаємодії в мікро-, мезо- та макросередовищі. Слід зазначити, що трансформація парадигми інноваційного розвитку підприємницької діяльності в умовах пандемії базується на останніх дослідженнях теорії інновацій та загальних засад трансформації підходів до підприємницького інноваційного розвитку, а також зміни для підприємств різних секторів економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Innovation, development and COVID-19: Challenges, opportunities and ways forward. URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/innovation-development-and-covid-19-challenges-opportunities-and-ways-forward-0c976158/>
2. Verma, T., N. Araújo, A. M. and Herrmann, H. J. Revealing the structure of the world airline network. Scientific Reports. 2014. №4.
3. Guimerà, R., Mossa, S., Turtleschi, A. and Amaral, L. N. The worldwide air transportation network: Anomalous centrality, community structure and cities' global roles. Proceedings of the National Academy of Sciences. 2005. №102. p. 7794–7799.
4. Cardillo, A., Zanin, M., Gómez-Gardeñes, J., Romance, M., del Amo, A. J. G. and Boccaletti, S. Modeling the multi-layer nature of the european air transport network: Resilience and passengers re-scheduling under random failures. European Physical Journal. 2013. №215. p. 23–33.

Трегубов Олександр Сергійович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри підприємництва, корпоративної і просторової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, e-mail: a.trigubov@donnu.edu.ua

Trigubov Oleksandr S. – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Entrepreneurship, Corporate and Spatial Economics, Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, e-mail: a.trigubov@donnu.edu.ua